

Nieuwjaarspeech Thom de Graaf, voorzitter
Vereniging Hogescholen
16 januari 2014, Koninklijke Schouwburg, Den
Haag

* Van harte welkom, hier in deze mooie omgeving, de Koninklijke Schouwburg in Den Haag. Deze omgeving is een gepaste ambiance voor nieuwjaarsontvangst van Vereniging Hogescholen. Immers: net als het theater moet ook het onderwijs boeien, verhalen vertellen, diepte meegeven en tot nadenken stemmen (Bildung). En net als de betere toneelgezelschappen streven wij permanent naar verbetering van onze kwaliteit en naar innovatie waar mogelijk en wenselijk. Verder gaat vergelijking misschien niet helemaal op: de toeschouwersaantallen lopen eerder terug dan op....

* Het gaat goed met de hogescholen en de Vereniging. Goed is geen kwantitatief begrip. Dus niet gerelateerd aan de groei van aantal studenten. Die er overigens verrassend genoeg wel is: dit studiejaar studeren er 440.000 studenten in het HBO. Het totaal aantal inschrijvingen steeg met zo'n 18.500 studenten of te wel 4.4%. De instroom van nieuwe eerstejaars studenten bedraagt dit jaar meer dan 100.000. Dat zijn grote getallen die een grote verantwoordelijkheid voor het hoger beroeps onderwijs met zich meebrengen.

* Vorig jaar was er nog sprake van een stabilisatie wat betreft de instroom van nieuwe studenten, sterker nog, er was zelfs een kleine daling. Ik zei toen: "goed", omdat we daarmee op een punt waren gekomen om ons vooral op de **kwalitatieve** groei van het onderwijs te richten. Nu zullen we dus beide moeten doen. Kwaliteit staat voorop en blijft dat, ook bij die opleidingen en die hogescholen die sterk in studentenomvang groeien.

* Om nog even bij de cijfers te blijven: de instroom in de sector van het zorg-onderwijs is het grootst, maar liefst een stijging van 13 %. Het geeft het maatschappelijk belang van de zorg goed weer en vooral de opgave die we hebben om goed geschoolde en gespecialiseerde verpleegkundigen en andere werkend in de zorg af te leveren die zorg op maat kunnen bieden aan een verouderende bevolking.

Niet alle cijfers zijn even rooskleurig: het aantal gediplomeerden zakte in het afgelopen studiejaar in vergelijking tot vorige jaren. Dat lijkt een rechtstreeks gevolg te zijn van de spurt, van een studiejaar eerder, toen er extra veel studenten afstudeerden vanwege de dreigende langstudeerboete. U weet wel, die maatregel waarbij een langstudeerder ruim 3000 Euro extra aan collegegeld dreigde te gaan betalen. De extra studenten die daardoor een jaartje eerder afstudeerden dan dat zij oorspronkelijk voor ogen hadden, zie je nu in omgekeerde richting terug in de cijfers van het afgelopen studiejaar.

* Een ander cijfer dat tot nadenken stemt: de inschrijvingen in het deeltijdonderwijs (bachelor) is gedaald met ruim 800 studenten. We doen het gewoon niet goed genoeg. We moeten ons meer richten op de wensen van de toekomstige deeltijdstudenten, maar ook op de wensen van de arbeidsmarkt die werknemers graag in deeltijd wil laten bijscholen. Ons onderwijsstelsel geeft de hogescholen echter te weinig ruimte om hierin innovatief te zijn. De commissie-Rinnooy Kan rond binnenkort een advies over het deeltijdonderwijs af. Ik krijg de indruk dat in de commissie veel discussie en veel compromissen gaande zijn, we zullen afwachten. Hoe dan ook: het bekostigd H(B)O moet de ruimte krijgen om te experimenteren, om samen met bedrijfsleven en anderen de vraag te stimuleren en maatwerk te kunnen aanbieden, bijvoorbeeld om studies ook in onderdelen, modulair, te mogen aanbieden.

* Ik zei: het goed gaat met hogescholen. Er wordt stevig geïnvesteerd in kwaliteit. Dat staat in de prestatieafspraken die eind 2012 werden gesloten. Maar die inzet bestond al veel eerder, denk aan onze eigen Strategisch Visiedocument “Kwaliteit als Opdracht” uit 2009. Kwaliteit van begeleiding, kwaliteit van hoger opgeleide docenten, kwaliteit van onderwijs, kwaliteit van examinering. Daar hebben we in 2013 grote stappen in gemaakt. Het aantal incidenten waar altijd smeug over kan worden geschreven, bleven zeer beperkt, de opleidingsaccreditaties kwamen goed door (ik wijs graag op de hogeschool Inholland waar een tweetal opleidingen na aanpassingen opnieuw werden geaccrediteerd. Mijn complimenten daarvoor) en instellingsaccreditaties evenzeer. Wat die accreditaties betreft voeren wij nog wel een stevige discussie over de wijze van het meten van kwaliteit van het onderwijs.

Ik hoor allerwege **meer** positieve geluiden over het hbo: studenten oordelen positief, het bedrijfsleven is blij met de stappen die wij zetten (bv. reductie en stroomlijning opleidingen in technieksector, de toekomstverkenning voor het up to date maken van opleidingen in de zorgsector) en onderkent het toenemend belang van het praktijkgericht onderzoek op hogescholen, we worden ook steeds meer een gewaardeerde speler in de onderzoekswereld, bijvoorbeeld binnen de NWO-familie met het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA (NRPO-SIA).

* Er zijn natuurlijk meer dan genoeg uitdagingen het komende jaar:

- Ik noem de **midtermreview** die eraan komt. Hoe gaan we om met het zg trilemma: terwijl de instroom kwalitatief nog niet op orde is, toch de uitval in het eerste jaar beperken, de lat van ons onderwijs hoger leggen en het rendement verhogen. Dat gaat niet allemaal tegelijk lukken. Vooral de rendementsverwachtingen moeten realistisch zijn. Ik zei al: kwaliteit staat voorop.

- De reviewcommissie kijkt ook naar de **Centre's of Expertice**, waarin hogescholen samenwerken met bedrijfsleven en maatschappelijke sectoren. Sommige zijn al *full fledged* aan de gang, andere nog in de opstartfase. Onlangs las ik nog mooi artikel over de RDM-campus Rotterdam, een prachtig voorbeeld waar het bedrijfsleven en het onderwijs de handen in elkaar hebben geslagen

- **Instroom**: die is nog niet op orde, daar moet het komend jaar meer aan gebeuren.

Voor de doorstroom van MBO en HBO baart mij zorgen. De beroepskolom moet natuurlijk in stand blijven en de doorstroom, als een student dat kan, is een groot goed (emancipatie), maar dan moeten er ook echte kansen zijn. Meer dan 20 % uitval van mbo-ers in het eerste jaar is echt te hoog. De onlangs aangekondigde maatregelen van de minister om voor een heel klein stukje die instroom aan voorwaarden te verbinden, zijn een druppel op de gloeiende plaat. Dat kan en moet beter. De Vereniging Hogescholen heeft hiervoor recent een voorstel voor gedaan.

* Een bijzondere uitdaging voor de Vereniging en voor de hele sector is om het komend jaar onze onze strategie opnieuw te ijken. Waar staat de sector?, hoe doen we het?, wat komt er op ons af? en wat vraagt der samenleving van ons? En vooruit: ook de politiek, wat vraagt die van ons? Hoe kijken wij aan tegen de houdbaarheid van het **huidige** hoger onderwijsstelsel, maar ook: wat zal de doorwerking zijn van verdere digitalisering? Is het een hype of verandert de vorm van ons onderwijs daardoor, misschien wel de inhoud en daarachter wie weet de rol van de instellingen.

Bij dat debat in eigen kring over hoe de toekomst er uitziet, vertaalt uiteindelijk in een nieuwe Verenigingsstrategie, betrekken we graag iedereen, u allen dus: studenten, docenten, lectoren, het beroepenveld, criticasters en futurologen. Aan het eind van 2014 hebben wij hoop ik een voldragen en gedragen beeld van waar we heen gaan en waar onze focus op gericht moet zijn.

Een van die focuspunten zal ongetwijfeld de verdere verdieping en ontwikkeling van de onderzoeksfunctie van hogescholen zijn. Belangrijk voor de onderwijspraktijk, het aanleren van innovatief en onderzoekend vermogen, maar ook rechtstreeks voor maatschappelijke sectoren: onderwijs, zorg, overheid en natuurlijk het bedrijfsleven, in het bijzonder het MKB. Onderzoek in hogescholen draagt bij aan de *Lerende Economie*. Dat mag best nog **meer** worden gezegd en benoemd.

In het WRR-rapport 'naar een lerende economie' komt het hbo-onderzoek en de innoverende professional niet heel veel voor, maar een stelling is wel dat daar nog meer bekendheid aan kan worden gegeven. Een goede aanleiding dus om de hoofdauteur van dat rapport Professor Peter van Lieshout uit te nodigen voor een korte voordracht vandaag. Fijn dat hij die uitnodiging heeft aanvaard!